

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ', ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",—ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, 8 Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥΔΕΤΕ Κ.Π.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἡ Poésie Pure

Κρίνοντας μ' ἐκτενῆ καὶ τεκμηριωμένη κριτικὴ τῆ «Στροφῆ» τοῦ κ. Σεφέρη στὸ προηγούμενο τεύχος, ὁ φίλος μου κ. Παράσχος μοῦ δίνει ἀφορμὴ νὰ πῶ κι' ἐγὼ μερικὰ, πού ἴσως δὲν περιττεύουν.

Νὰ τοποθετήσῃ κανεὶς ἓνα φαινόμενο—εἶναι τὸ μισὸ τοῦ νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ· γιατί ὁ κ. Παράσχος ξεχνᾷ πρῶτα πρῶτα πῶς ἡ poésie pure δὲν εἶναι νέα, ἀλλ' ὅτι προέρχεται ἴσια ἀπὸ τὴν *décadence* καὶ τὸν συμβολισμό;

Ἵστερα ἀπ' αὐτὸ προκύπτουν καὶ τὰκόλουθα: Ὁ Μαλλαρμέ δὲν πρέπει νὰ κριθῆ καθὼς ὁ Βαλερύ· ὁ Βαλερύ ἀκολουθεῖ τὸ Μαλλαρμέ, αὐτὸ ναί· ἀλλὰ τὸν ἀκολουθεῖ ὅπως θὰ τὸν ἀκολουθοῦσεν ἓνας Σαμαίν. Ὁ Βαλερύ εἶναι λατίνος, ὁ Μαλλαρμέ βγαίνει ἀπὸ τοὺς ἀγγλους. Ὁ Βαλερύ εἶναι εὐθύγραμμος καὶ σχετικὰ πολὺ διαυγῆς στὰ διανοήματά του ἀπέναντι τοῦ διδασκάλου. Ὁ Βαλερύ εἶναι ἐγκεφαλικός· ὁ Μαλλαρμέ ὑπῆρξε ἰδεαλιστής. Αὐτὰ, παρεκβατικά.

Μὰ καὶ ἡ συγκέντρωση τῆς προσοχῆς τοῦ ποιητοῦ στὶς λέξεις, πού ἀρχισε ἀπὸ τὸν Μαλλαρμέ κ' ἐπῆρε στὸν Βαλερύ ὀριστικὴν ἐξάπλωση, δὲν σημαίνει πῶς ἀπὸ τὴν ποίηση ἐξορίζεται ἕτσι κάθε στοχασμὸς καὶ κάθε φιλοσοφία. Ἐγὼ νομίζω πῶς ὑπάρχει καὶ σ' αὐτὴν τὴν τεχνουργίᾳ πολλὴ μέχρι τέλους φιλοσοφία, —μόνο πού εἶν' ἐντελῶς μετουσιωμένη, καὶ ἡ ἴδια πιά χάθηκε. Τὸ νὰ βρισκῆς γιὰ ὑπιστοσκόπῳ τοῦ λόγου τὴν παραγωγή νέων ἐντυπώσεων, μισὸ γιὰ τὴν ἀκοή, μισὸ γιὰ τὴ φωνητικὴ, δὲν εἶναι τάχα τὸ ἴδιο σὰν μιὰ Ἀκαιοδόξη φιλοσοφία, ἓνα κράμα ἀπὸ Στωικισμό κ' Ἐπικουρισμὸ, ἀπὸ σκεπτικισμὸ καὶ ἀγνωστικισμὸ; Δὲν θυμίζει κάτι ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινούς καὶ τὸν Περσέτιον, ἢ τοὺς συμποσιαστὲς τῆς «Θαΐδος» τοῦ Ἀνατόλ Φράνς; Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Μαλλαρμέ γιὰ τίς βεντάγιες καὶ ἡ ἀρχὴ του, ὅτι ἡ Τέχνη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὑψηλὴ διακοσμητικὴ τῆς ζωῆς, δὲν λέγουν τὰ ἴδια μὲ μιὰ βιαιότητα κ' ἀπογοητευμένη ἀπιστία; Οἱ ἐπιδιώξεις τῆς poésie pure δὲν εἶναι ὡσὰν ἐπιστροφὴς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους σπαραγμοὺς πού περιέχουν ὅλα τ' ἄδύνατα καὶ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, κ' ἀπὸ τὰ κάθητα πλήγματα πού καταταυραννοῦν τὴν ψυχὴ μέσα σ' ἓνα ρεαλιστικὸ μυθιστόρημα; Σὲ μιὰν ὀρισμένη ποίηση μπορεῖ λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ φιλοσοφία, κατὰ τὸν ἴδιο λόγον, κατὰ τὸν ὅποιον ἕστερα ἀπὸ μιὰ ἐκλεκτὴ δημιουργία φεύγει κανεὶς σοφώτερος σὰν ἕστερα ἀπὸ πηνήντα κριτικὲς.

Τέτοια νομίζω νὰ εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ ὑφὴ τῆς poésie pure, — φιλοσοφία τῶν ἀπιστῶν καὶ τῶν ἀπομάχων.

Ταυτίζοντας ὁμως μόνος του τὴν poésie pure μὲ τὴν ἐννοια τοῦ *λυρισμοῦ* (νομίζομε πῶς ὑπάρχει ἀρκετὴ διαφορὰ, ἀλλ' αὐτὸ γιὰ ἄλλοτε), ὁ κ. Παράσχος, μὲ τὴν κατάκρισίν του, παρουσιάζει καὶ μιὰν ἀνακολουθία ἀνάμεσα στὴ σημερινὴ του κριτικὴ καὶ στὴν μεγάλη του περυσινὴ «Ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἑλληνικὰ

ποιήματα», καμωμένην ἀκριβῶς μὲ τίς ἴδιες ἀρχὲς καὶ τὰ ἴδια κριτήρια, πού τὸν κόνουν ν' ἀμφιβάλλῃ τώρα, στὴν κριτικὴ τῆς «Στροφῆς». Πῶς νὰ ἐξοικονομηθῆ ἓνα τόσο ζωηρὸ ἀσυμβίβαστο;

Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση, παρὰ ὅτι ὁ κ. Π. ζητᾷ ὑποσυνείδητα ἀπὸ τὴν σύγχρονη ποίηση τοῦτο: περισσότερα *δραματικά* στοιχεῖα.

T. A.

Ζωγραφικὴ μὀρφωση

Ὅταν ὑπάρχῃ ἔστω καὶ μιὰ μικρὴ προσπάθεια ἔργου, τὰ λόγια περισσεύουν· αὐτὸ ἐξηγεῖ ὅλα· αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀπολογεῖται. Φτάνει μονάχα ν' ἀποτείνεται σὲ Κοινό, πού ἔχει ἔστω καὶ μιὰ μακρινὴ προειδοποίηση γιὰ ἀλήθειες παλιῆς κ' αἰώνιες, ἀλλὰ πού ξαναλέγονται σὲ καινούργια μορφή.

Τὸ πῶς πρέπει νὰ δοῦμε τὴν Τέχνη σήμερα — πού κάθε στιγμὴ καινούργιες σκέψεις, ἀνησυχίες, ρεύματα προβλημάτων ἀναπηδοῦν ἐρωτηματικὰ μπρὸς στὸ ζωντανὸ μάτι — εἶναι ζήτημα ἐσωτερικότητος πού ὡς σύνολο ἢ ἄτομα μποροῦμε νὰ διαθέσουμε.

Γιατί τὸ ὄραμα τῆς Τέχνης δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τοὺς διάφορους γνωσολογικοὺς ἐμπειρισμούς, πού βρίσκονται ἔξω ἀπ' τὴ ψυχικὴ δράση. Αὐτὴ εἶναι ἡ θέση τοῦ τεχνίτου μπρὸς στὸ μεγάλο γεγονὸς τῆς ζωῆς, αὐτὸ τὸ παράξενο φῶς τῆς χαρᾶς ἢ τῆς ἀπελπισίας πού ξεσκεπάσει στὰ μάτια μας, μὲ πηδύματα κάποτε θανάσιμα, φθάνοντας ὡς τὸ ἄλλο ἄκρο τοῦ ἑαυτοῦ μας, γιὰ νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο, τὸ κλεισμένο ἀπὸ προγονικὸ ὕπνο, μπροστὰ σ' ἓνα ἀπειρο χαρᾶς πού πλαταίνει τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὴ στενότητα τοῦ ὀλκιοτισμοῦ, φτάνοντας τὴ ὡς τὴν τέχνη—ἀνθρωπότητα.

Ἄν μπορούσαμε νὰ βλέπαμε τὰ στενὰ ὄρια, ὅπου κλείσαμε τὴν πλαστικὴ ἔκφραση, θὰ γελοῦσαμε. Βέβαια χρειάζονται γερὰ νεῦρα καὶ ἀγνή αἰσθησις γιὰ νὰ γκρεμισοῦν οἱ χοντροὶ τοῖχοι τῆς στενότητάς μας. Χρειάζεται θυσία ἀληθινὴ ὁ τεχνίτης, γιὰ νὰ ξεπεράσῃ τὴν κατωτερότητα τῆς ὕλης καὶ ν' ἀνέβῃ ὡς τὸ ὄραμα πετώντας τὸ πλαδαρὸ βάρος τῶν μέσων.

Τὸ ἔργο τέχνης πρέπει νὰ εἶναι ἀπλό, καθαρὸ, βαθύ—δρόμος πού βρίσκεται μονάχα μέσα ἀπὸ βιαιότητα συνείδηση, μόνη ἰκανὴ νὰ συλλάβῃ μιὰ πλαστικὴ μορφή.

Ἡ σημασία ἐνὸς ἔργου τέχνης ἀρχίζει μὲ τὴν πιθανότητα καὶ τὴ λύτρωση πού κλείνει.

Ὅταν ὁ ἀσφυκτικὸς ἀγέρας, πού μᾶς πνίγει, ἀνοίγεται μὲ τίς μυστικὲς ἀξίες τῶν χρωμάτων καὶ τῆς φόρμας στὸ φῶς, καὶ μὲ τὴ μουσικὴ πλαστικότητα τῆς ὕλης, δημιουργεῖ σχέσεις ἀγνωστες πού μᾶς ὑψώνουν ὡς τὸ μεγάλο λυρισμὸ, αὐτὸ εἶναι ἀρκετό, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται ὁ πίνακας καμμιά ἄλλη δικαιολογία.

Τί σημασία ἔχει ὅποιαδήποτε ἀρχιτεκτονικὴ ὀργάνωση τῆς εἰκόνας, ὅταν ὅλα ξεπερνιοῦνται γιὰ νὰ μᾶς φθάσουν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς λύτρωσης; Σὲ κάθε λαὸ ἢ ἄτομο σκοπὸς του εἶναι τὸ ριζιμο τῶν τοίχων πού πνίγουν τὴ ζωὴ του, τὴ σκέψη του, καὶ ἡ σύλληψη μὲς ἀπ' τὸ